

УДК 355.359(09)(075)

ВАРАКУТА В. П.

<https://orcid.org/0000-0002-5759-8758>

ХЛІМАНЦОВ Т. В.

<https://orcid.org/0000-0002-8301-1674>

ВАРАКУТА М. В.

<https://orcid.org/0009-0005-9192-101X>

<https://doi.org/10.33577/2313-5603.44.2025.56-76>

РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКА ВІЙНА – ЦЕ ВІЙНА МАЙБУТНЬОГО ЧИ МИНУЛОГО?

У роботі поряд з порівняльно-аналітичним аналізом та емпіричним методом дослідження проведений аналіз форм та способів бойових дій сил вторгнення російської федерації та Сил оборони України під час різних часових періодів російсько-Української війни. Для зручності, наочності та систематизації досліджень російсько-Українська війна поділена на умовні часові періоди.

На основі службових, документальних, історичних та відкритих джерел засобів масової інформації (ЗМІ) авторами роботи прослідковано хронологію подій за періодами російсько-української війни, описано та проведено дослідження бойових епізодів війни, в яких розроблялися нові тактики або ті, що за своєю суттю нагадували тактики минулих війн з наданням прикладів.

Автори проаналізували нетипові тактики, використані Силами оборони України та силами вторгнення росії, визначили причини їх застосування та до яких наслідків вони призвели.

У роботі визначено причинно-наслідковий зв'язок появи та тенденції розвитку нових видів і зразків озброєння та військової техніки, вплив їх на способи і форми бойових дій під час російсько-Української війни. Проаналізовано сумісність бойового застосування і взаємодію застарілих видів озброєння і військової техніки з сучасними зразками та надано загальну характеристику російсько-Українській війні.

Ключові слова: російсько-Українська війна, тактика, Сили оборони України, сили вторгнення рф, радіоелектронна боротьба, безпілотні системи.

Постановка проблеми та її актуальність. Російсько-Українська війна, що фактично розпочалася в 2014 р. анексією Криму та

Варакута Володимир Павлович, кандидат військових наук, доцент, доцент кафедри військового управління, Військовий інститут танкових військ Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут», м. Харків.

Хліманцов Тарас Володимирович, заступник начальника кафедри військового управління, Військовий інститут танкових військ Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут», м. Харків.

Варакута Микита Володимирович, науковий співробітник НДЛ факультету, Військовий інститут танкових військ Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут», м. Харків.

© Варакута В. П., Хліманцов Т. В., Варакута М. В., 2025.

збройним конфліктом низької інтенсивності в Донбаському регіоні, в 2022 р. переросла в повномасштабне вторгнення російських окупантів в Україну. Після Другої світової війни дослідження цієї події залишається актуальним не лише для України як суверенної держави, а й для всього світового суспільства. Адже ця війна прямо чи побічно впливає на міжнародні політичні відносини, економіку та ситуацію з безпеки багатьох країн світу. Військові події, що охопили понад одну тисячу кілометрів фронту, потребують застосування великої кількості боєприпасів, озброєння й військової техніки (ОВТ), яких з часом стало не вистачати. Західні партнери постачають Силам оборони України (COU) боєприпаси за стандартами НАТО та відносно нові зразки озброєння й техніки з тактико-технічними характеристиками (ТТХ), відповідними для ведення ефективних бойових дій. Сили вторгнення (Свт) рф навпаки, через величезні втрати й неспроможність вітчизняної промисловості виробляти в необхідній кількості сучасні ОВТ, починаючи з другої половини 2023 р. почали отримувати зразки ОВТ 50 – 60-х років випуску. Водночас, через брак боєприпасів та ОВТ з'являються їх замітники – високотехнологічне ОВТ, що функціонують на новітніх фізичних принципах застосування та управління. Тому для того, щоб відповісти на питання: яким ознакам минулих або війнам майбутнього відповідає російсько-Українська війна, доцільно провести порівняльно-аналітичний аналіз та емпіричний метод дослідження взаємодії й впливу сучасних та застарілих зразків ОВТ на форми і способи ведення бойових дій COU та Свт рф в умовах конкретної бойової обстановки, що склалася на момент збройного зіткнення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукових робіт з ґрунтового вивчення та аналізу російсько-Української війни поки недостатньо.

Серед існуючих можна виділити такі роботи: «Хроніка війни 2014 – 2022» (Красовицький О. & Романенко Є., 2022: 478), «Війна» (Вудворд Б., 2024: 448), «Російсько-Українська війна і майбутнє» (Фрідман Л., 2024), які лише розкривають хронологію російсько-Української війни й надають загальну характеристику, що вона схожа на минулі війни, не надаючи обґрунтованих аргументів або доказів. У довіднику «Міжнародна військова допомога Силам оборони України: Хроніка подій. Частина друга (січень – грудень 2023 р.)» (Ткачук П. & Питльована Л. & Бураков Ю.,

2024: 825) у формі щоденних інформаційних матеріалів засобів масової інформації наведено лише дані про міжнародну військову допомогу СОУ у другий рік повномасштабного російського вторгнення. Як помітив Ю. Савельєв у своїй роботі «Сучасний стан порівняльних соціальних досліджень» – «наука має пояснювати явища, а не просто займатися вимірюванням їх» (Савельєв Ю., 2014: 218–221). Для дослідження подій війни можна використовувати спеціалізовану літературу (Харук А. & Зелений В., 2023). Проте ці роботи висвітлюють лише документовану хронологію та статистику бойових епізодів (ситуацій). У них немає узагальненого наукового порівняння та аналізу впливу на хід подій новітніх і застарілих зразків ОВТ, їх сумісності та взаємодії, відсутнє аналітичне прогнозування і не дано визначення загального характеру російсько-Української війни.

Мета статті. Застосовуючи порівняльно-аналітичний аналіз та емпіричний метод, дослідити застосування застарілого і сучасного ОВТ на полі бою, як це вплинуло на формування форм і способів ведення бойових дій і до яких результатів це призводило.

Виклад основного матеріалу. Бойові завдання Свт рф і СОУ та способи їх виконання у різні періоди російсько-Української війни відрізняються залежно від поставленої російським керівництвом політичної мети, що відповідає конкретній військово-політичній обстановці. Тому для аналізу й надання об'єктивної оцінки тим питанням, що наведені вище, доцільно їх розглядати, розбивши війну на умовні тимчасові періоди, які пропонують автори.

Під час *I періоду: лютий – червень 2022 р.* (наступальні дії Свт рф та оборонні дії СОУ вздовж кордону з рф та Білоруссю) президент росії в. путін загальною метою бачив повернення України під повний військово-політичний, економічний вплив та контроль з боку кремля, висуваючи гасла про демілітаризацію та денацифікацію країни.

З українського боку на захист країни виступили загони прикордонників, підрозділи та частини Збройних Сил, Національної гвардії та Служби безпеки України, об'єднаних до СОУ під єдиним командуванням Головнокомандувача ЗС України.

Для виконання путінської мети командування Свт розробило план так званої швидкої війни (бліцкригу), з одночасною навалою великої маси військ (130 батальйонних тактичних груп (*бтгр*), що склало 92 тис. осіб), зосереджених на кордонах з Україною.

Планувалося захопити Київ за три дні (!), а решту територій Україна – протягом двох-трьох тижнів, з подальшою повною окупацією (*Воєн.-іст. опис..., лютий-березень 2022: 112*). Одночасне повномасштабне вторгнення Свт рф почалося 24 лютого 2022 року з території Білорусії, брянської, курської, белгородської областей, донецького, луганського і кримського напрямів. Висування противника розпочиналось з вихідних районів у складі підсилених *бтгр*, що наведено в таблиці (*Збірник № 2 Матеріалів вивчення бойового досвіду..., квітень 2022: 97*) з подальшим розгортанням у ротні тактичні групи (*ртгр*).

Таблиця 1

СТРУКТУРА			
чисельність та основне ОВТ, що входило до складу 2 БТГр 126 обрбо			
№ з/п	Назва підрозділу	Чисельність особ. складу	Основні види озброєння та військової техніки
1.	управління БТГр	7	<i>уточнюється</i>
2.	взвод зв'язку	14	БТР-80 (1); Р-168 (1); Р-187ПІ (1); Р-149 (2)
3.	1 мср	95	БТР-80 (10); Р-187ПІ (5);
4.	2 мср	95	БТР-80 (10); Р-187ПІ (5);
5.	3 мср	95	БТР-80 (10); Р-187ПІ (5);
6.	мін.батр	45	2Б14 (6); Р-187ПІ (4); АТ (6)
7.	протитанк.взвод	22	БТР-80 (3); 9П131 (12)
8.	гран.взвод	22	АГС-17 (4); БТР-80 (5)
9.	взвод забезпечення	20	АТ (10); БРЕМ-К (1)
10.	мед.взв	14	МТ-ЛБ (1);
11.	снайп. взвод	17	СВД (16); АТ (1)
12.	танкова рота ¹	32	Т-72Б3 (10)
13.	габатр гадн ¹	50	Д-30 (6); ІВ111 (1); АТ (10)
14.	розв.рота ¹	62	БТР-80 (3); БТР-60ПБ (1); Р-168 (1); Р-187ПІ (20)
15.	забатр	41	ЗУ-23-2 (6); МТ-ЛБ (3); БТР-60 ПБ (1); АТ (3)
16.	взв ПТУР	8	МТ-ЛБ (4);
17.	взв ПЗРК	13	9П131 (7); МТ-ЛБ (5)
18.	рота МТЗ ¹	23	АТ (14); РЕМ-КЛ (1)
19.	відділення БпЛА	3	Елерон (1)
РАЗОМ		678 чол.	

Примітка: 1 – додані для підсилення батальйону підрозділи (ймовірно).

За своїм задумом і виконанням цей план ідентичний концепції бліцкригу (або блискавичної війни), розробленої ще в середині ХІХ ст. пруськими генералами А. Шліффеном і Х. Мольтке, що передбачала одночасний наступ на країну-жертву всією накопиченою масою військ, вишикуваних в один стратегічний ешелон на декількох напрямках, що й сталося на початку Першої світової війни під час нападу Німеччини на Францію. Продовження ця концепція мала під час Другої світової війни нападом німецьких загарбників на Польщу в 1939 р., на Францію в 1940 р. та СРСР у 1941 р.

Перший період війни характеризується тим, що *Свт рф* надавали перевагу швидкості та раптовості завдання масованих авіаційних та ракетно-артилерійських ударів по військових об'єктах та цивільній житловій та критичній інфраструктурі для виклику серед населення України жаху, паніки, хаосу та відчаю, щоб зламати волю народу до опору. *Задум і початок війни за таким сценарієм розробив німецький генерал Е. Людендорф і виклав його в своїй книзі «Тотальна війна». На практиці теорія «тотальної» війни була здійснена нападом Німеччини на Польщу та СРСР за часів Другої світової.*

Наземні *Свт рф* застосовували тактику рейдових дій підрозділів з метою виходу до зазначених рубежів (районів). На окремих напрямках, де росіяни мали розвідувальні дані про характер оборони *СОВ*, створювалися плацдарми для безперешкодного просування головних сил. *Аналогічні наземні воєнні дії на початку Першої світової війни здійснювалися німецькими силами прикриття та вторгнення проти французів, які забезпечували розгортання головних сил у прикордонних районах з Францією та захоплювали плацдарми для подальшого наступу головних сил.*

За перших дві-три доби ведення наступальної операції б(р)тгр рф просувалися достатньо швидко по автодорогах у колонах, з виставленням на них блокпостів і захопленням окремих населених пунктів у разі можливості швидкого оволодіння ними. У випадку отримання опору на підході до районних центрів противник їх блокував, обходив та продовжував просування своїх колон. Таки ж дії під час Другої світової війни здійснювала нацистська Німеччина в перші дні нападу на СРСР, коли її війська просунулися вглиб на декілька десятків кілометрів, обходячи райони опору, залишаючи їх для військ другого ешелону.

Втративши величезну кількість техніки, російське командування з 24 березня 2022 р. приступає до нової тактики масованого наступу «змішаними колонами», в яких разом з сучасними зразками танків, БТР (БМП), САУ та артилерії йшли вантажні машини, бензозаправники, спецмашини тощо (*Воєн.-іст. опис...*, 2022: *лютий-березень*, 112).

У разі зустрічі з підготовленими до оборони українськими опорними пунктами (районами оборони), основні сили військ ворога розгорталися в бойові порядки й здійснювали атакувальні дії з ходу. Подібний спосіб просування масованих змішаних колон

(піхоти, кавалерії й артилерії) застосовували Наполеон Бонапарт у 1812 р. при наступальних діях проти російської імперії та німецькі загарбники (колони із танків, БТР, спецавтомобілів, вантажних машин, артилерії й піхоти) у війні проти Польщі в 1939 р., Франції в 1940 р. і СРСР у 1941 р. Під час подолання оборони радянських військ німці зходу охоплювали осередок спротиву танковими “кліщами”, а удари завдавали танковими «клинами», розсікаючи бойові порядки оборонців, при активній підтримці авіації та артилерії.

Основною тактикою дій противника стало стрімке просування військових змішаних колон до визначених рубежів (районів) на максимально можливу глибину. Тобто окупанти застосовували атиповий спосіб наступальних дій: висування колонами, зосереджуючись на нічний відпочинок в населених пунктах або біля них, ведення наступальних дій фактично в похідних або передбойових порядках з ходу («з коліс»).

У відповідь на дії противника командування *СОВ* створило мобільні тактичні групи (*МбТГр*) та мобільні протитанкові вогневі групи (*МбпмВГр*). Маневрена оборона велась із широким застосуванням вогневих засідок *МбпмВГр*, які діяли перед фронтом оборони батальйонів. Рух колон окупантів зупинявся також вогнем бригадних артилерійських груп (*БраГ*) і мінометних батарей батальйонів. Крім того, створювались один-два екіпажі БпЛА у складі вогневого взводу (батарей), які виконували розвідувальні функції. *МбТГр* виконували завдання, що виникали раптово під час бою, а саме: здійснити маневр, розгорнутися на визначеному рубежі та прикрити танконебезпечні напрями й ділянки, посилити (за необхідністю) механізовані підрозділи, знищити тактичні десанти та тактичні групи противника, прикрити похідний, передбойовий, бойовий порядок *тб* під час його висування.

СОВ здійснювали як маневрену, так і позиційну оборону, використовуючи тактичні властивості місцевості. Багато боїв протягом першого місяця війни були зустрічними, оскільки *Свт* рф наступали на численних напрямках, а *СОВ* намагалися розгорнутися й здійснити опір. Протягом двох-трьох місяців *СОВ* контрударами знищили багато живої сили й техніки ворога та змусили його відійти від Києва, Чернігова і Сум на свою та Білоруську території. Противник почав зосереджуватись на Донбасі та Таврійському напрямі (*Останчук О. & Топальський В., 2024:106*).

Отже, початок війни характеризувався тим, що *Свт* рф надавали перевагу раптовості, швидкості та масованому застосуванню військ, озброєних здебільшого сучасними зразками наземного та повітряного ОВТ. Навпаки *СОВ* переважно мали ОВТ ще радянського виробництва.

Під час II періоду: червень – серпень 2022 р. (наступальні дії *Свт* рф на Донбаському та південному напрямках) в. путін через величезні втрати в живій силі та ОВТ, змінює свою думку й ставить за мету захоплення лише східної частини України. Тому основні зусилля зосереджуються на захопленні Донецької, Луганської, Харківської, Запорізької, Херсонської, Миколаївської та Одеської областей. Противник став вдаватися до ведення бойових дій здебільшого невеликими групами механізованих підрозділів або спішеної піхоти. Бойові дії він починав з положення безпосереднього зіткнення, переважно з проведення розвідки боєм на широкому фронті на декількох ділянках підрозділами силою до механізованого (розвідувального) взводу, посиленого танком. Перед початком штурмових дій здійснювався вогневий удар по розвіданих цілях силами РВіА, оперативно-тактичною та армійською авіацією з активним застосуванням засобів РЕБ для протидії українським БПЛА (*Воєн.-іст. опис..., червень 2022: 129*). У разі стійкого втримання підрозділами *СОВ* взводних (ротних) опорних пунктів (*взв(р)ОП*) оборони, противник здійснював відхід та протягом 2-3 діб завдавав авіаційно-артилерійських ударів по викритих цілях. Застосовуючи тактику «вогневого валу», росіяни знищували все на своєму шляху, включаючи цивільні населені пункти (*Воєн.-іст. опис..., липень 2022: 164*). Тактику «вогневого валу» (одночасного залучення великої кількості гармат на вузькій ділянці фронту) вперше застосовував у війнах Наполеон Бонапарт, знайшла вона застосування і у Першій та Другій світових війнах.

Противник наступальні дії здійснював переважно протягом світлого часу доби. Нічний час використовувався для поповнення боєкомплекту та МТЗ, проведення ротації підрозділів та їх перегруповання. Як особливість слід зазначити, що наступальні дії противник намагався здійснювати вздовж залізниць або автошляхів, що забезпечувало йому надійну логістику (*Воєн.-іст. опис..., серпень 2022: 180*). Такий же підхід застосовували німці під час Другої світової війни, просуваючись більш-менш укріпленими дорогами вглиб територій СРСР.

Можна стверджувати, що вже під час II періоду війни противник відійшов від класичної тактики ведення наступальних дій, враховував досвід ведення бойових дій на території України та постійно намагався наростити перевагу не лише в особовому складі й техніці, а й в прийомах та способах ведення бойових дій.

Через повільне постачання західними партнерами зброї й техніки СОВ не встигали накопичити достатньо сил для контрнаступальних дій, тому перейшли вздовж всього фронту до позиційної та маневреної оборони, повільно, під тиском противника залишаючи свої території. Проте з надходженням американських РСЗВ «HIMARS» та французьких, німецьких, американських, словацьких, польських, чеських та інших країн сучасних гаубиць, БМП, БТР та іншої зброї (*Довідник-каталог...*, 2024: 237), СОВ почали крок за кроком, точковими дистанційними вогневыми ударами знищувати логістику ворога: сховища боєприпасів і ПММ, руйнувати дороги, мости, залізничні сполучення, знищувати штаби, пункти управління оперативно-тактичного рівня в тактичній глибині.

Відчувши завзятий опір з боку СОВ, грамотне й ефективне застосування сучасної західної високоточної зброї та опинившись без необхідного логістичного забезпечення, Свт рф практично зупинилися по всьому фронту і також перейшли до позиційної оборони. Отже, на початок серпня російський наступ уповільнився.

Під час III періоду: серпень – листопад 2022 р. в. путін поставив за мету повну анексію й приєднання до складу рф Донецької, Луганської, Запорізької та Херсонської областей. Для цього були росіянами поспіхом організовані та проведені фейкові референдуми, після чого постановою російської думи й указом президента ці області нібито «приєдналися» до рф.

Несподівано для ворога 5 вересня 2022 р. з визволення м. Балаклія почалася Харківсько-Лиманська наступальна операція, в якій брали участь до 6 000 воїнів, тобто близько 2-3 бригад (*Воєн.-іст. опис...*, 2022: вересень 169; жовтень 190; листопад 165). Наслідком операції стало звільнення Харківської обл. на 95 %.

У відповідь росіяни 05 грудня 2022 р. здійснили Лиманську контрнаступальну операцію, залучаючи до неї штурмові загони (*штЗ*), штурмові роти (*штР*) й штурмові взводи (*штВзв*), як головний засіб вирішення завдань на полі бою. Тобто замість

класичних для СВм рф *бтгр* вони почали застосовувати *штЗ*, які відрізнялися меншою кількістю бронетехніки (наприклад, замість танкової роти в *бтгр* – танковий взвод у *штЗ*). Основне завдання *штЗ* на добу – це захоплення *взв(р)ОП* або визначеного рубежу. Саме *штВзв* став основним елементом бойового порядку *штЗ*, який складався з 12 – 15 осіб, розбитих на штурмові трійки (Воен.-іст. опис..., грудень 2022: 175).

Велике значення противник надавав синхронізації роботи артилерії, станкових автоматичних гранатометів (АГС) і дій піхоти. Вогонь з АГС-17 рекомендувалося вести лише з закритих позицій на дистанції від 600 до 1700 м. Для кожного засобу ураження заздалегідь визначався набір цілей для роботи, не більше п'яти на *штвзв*. Штурмова піхота мала діяти відразу ж (не пізніше ніж через 1 хв) після закінчення артобстрілу позицій *СОУ*. Тактику штурму позицій противника одразу після закінчення артилерійської підготовки застосовували канадські й австралійські підрозділи в складі англійських військ під час Першої світової війни.

У разі провалу штурму відступ дозволявся лише вночі. Пересуватися дозволялося лише по лісосмузі, якщо це населений пункт – лише в проломах у парканах і стінах будинків. Ця нова тактика СВм рф характеризувалася активними діями штурмових підрозділів у темний час доби та мала такі особливості (Дранатий М., 2024:12):

- цілодобове застосування аеророзвідки, в тому числі, застосовуючи дрони, оснащених тепловізорами;
- створення штурмових груп піхоти (по 10 – 20 досвідчених бійців) призначених для нічного бою, оснащених нічною оптикою та тепловізійними прицілами;
- створення груп закріплення (до 50 вояків), які мали закріпитися на захопленій позиції;
- проведення артилерійської підготовки атаки;
- безпосередній вогневий супровід атаки АГС, малий калібр яких дозволяв піхоті впритул притискатись до вибухів та налагодити максимально щільну взаємодію;
- під час атаки:
- спостерігали з повітря за українськими позиціями та корегували дії за допомогою дронів;
- здійснювали масований артилерійській вогонь з намаганням «пом'якшити» українську оборону та вибити важке озброєння;

- активно використовували ПТРК з тепловізійним прицілом для ураження бронетехніки;
- здійснювали приховане зближення до рубежів атаки в темний час доби;
- не використовували бронетехніку з метою її збереження від вогневого ураження *COV* та забезпечення максимальної раптовості дій піхоти;
- здійснювався підхід до захопленої української позиції групи *закріплення*, які відразу приступали до інженерного обладнання вогневих позицій;
- бронетехніка (у разі залучення) застосовувалася на відстані максимальної ефективної вогневої підтримки, намагаючись не наражатись на українські ПТРК;
- у випадку невдалого штурму – по українській позиції відкривався артилерійський вогонь;
- денні та нічні атаки могли мінятися на одному напрямку.
- активно застосовували дрони, через які організовували весь цикл бойового управління;
- основне навантаження покладали на піхоту, яка мала діяти самостійно.

Застосування тактики нічних дій хоч і не призводило до зменшення втрат російською стороною, але дозволяло добитися результатів. При цьому бронетехніка та артилерія переставали бути засобом прориву, як це було під час попередніх періодів війни (*Воєн.-іст. опис... , грудень 2022: 175*).

Після тривалих боїв зранку 11 листопада 2022 р. українські підрозділи спецпризначення увійшли в місто Херсон, що означало визволення обласного центру й правобережної Херсонщини від російських окупантів. Українці перед боями, щоб заплутати окупантів, зображували на своїй бронетехніці їх символіку – літери «Z» і «V», а потім позначали кожну свою і ворожу одиницю (БМП, БТР, гармату, *ОП* тощо), що брала участь у бою, на тактичному планшеті, використовуючи американське програмне забезпечення аналізу даних і бойових алгоритмічних систем Palantir та мережево-центричну систему управління боєм. Таким чином, на екрані планшета було видно усе поле бою: де знаходиться ворог, а де свої підрозділи. Агресор, навпаки, цього був позбавлений, тому не розумів, де свої, а де чужі, наслідком чого стало його ефективне знищення.

Отже, наведені вище тактики, що були застосовані під час I–III періодів війни, підтверджують те, що залежно від ситуації СОУ і Свт рф застосовували як тактики, розроблені ще в минулих війнах, так і нові, збільшуючи ефективність виконання бойових завдань за рахунок аеророзвідки та розподілу між штурмовими загонами атакувальних і функцій закріплення захоплених рубежів.

З появою на озброєнні високоточної далекобійної артилерії з GPS наведенням та РСЗВ HIMARS СОУ застосували тактику “сітка смерті”, що передбачає масовані, послідовні та злагоджені ракетно-артилерійські та авіаційні удари по логістичній інфраструктурі й скупченню особового складу та ОВТ противника. Повільне просування підрозділів СОУ на Херсонському напрямку, через відкритість степової місцевості, з одночасним знищенням логістики противника, мали ознаки несиметричності. У вітчизняних і закордонних ЗМІ такий спосіб ведення війни почали називати тактикою «видавлювання» або тактикою «логістично-вогневого зашморгу». Тактика знищення логістики противника в тактичній глибині побудови його бойових порядків показала свою ефективність у ході релігійних воєн у Європі в 1618 – 1648 рр. Воюючі країни намагалися захопити магазини (продовольчі обози), щоб приректи численні війська противника на голод із наступною капітуляцією. Завдяки подібній тактиці, в часи Першої світової війни, англійській полковник Т. Лоуренс (Аравійський) з 2-х тисячним загonom змусив покинути Аравію 150 000 турецьке військо, а німецький полковник Л. Форбек завдав суттєвих втрат 250 000 колоніальному англійському війську, перерізавши шляхи забезпечення під час Східно-африканської кампанії. Під час російсько-Української війни (1917–1921 рр.) подібну тактику застосовував Н. Махно, змусивши армію генерала П. Краснова відвести війська від Москви й повернутися до Таганрогу, рятувати стратегічні склади білогвардійської Добровольчої армії генерала А. Денікіна.

Отже, ця тактика повністю виправдалася під час Херсонської наступальної операції, досягши виснаження й обезкровлення противника. У ході наступальної операції активно проводилася інформаційна війна з метою введення ворога в оману стосовно істинних намірів дій СОУ. Прорив позиційної оборони противника здійснювався раптовим вогневим впливом мобільних штурмових груп (МбШГр).

Під час IV періоду: листопад 2022 – червень 2023 р. амбіційні плани путіна поступово згасають і за мету ставиться лише утримання захоплених територій Донецької, Луганської, Запорізької та Херсонської областей та завдання ракетно-дронових ударів по енергосистемі країни, щоб змусити українське керівництво сісти за стіл переговорів на умовах добровільного залишення цих територій.

З настанням дощів чорноземи перетворилися на непрохідну багнюку, через що колісна та гусенична техніка з обох боків насилу пересувалася місцевістю. Через непогоду вся увага командування *COU* зосередилась на створенні резервів і оборонних діях. Збройні зіткнення набули піхотно-артилерійський характер (*Воєн.-іст. опис... березень 2023: 179*). Противник на окремих напрямках хвиля за хвилю атакував масованими штурмовими групами, без підтримки бронетехніки. Цілодобовий штурм супроводжувався локальною концентрацією артилерійського вогню на вузьких ділянках.

Так під час запеклих боїв за Соледар і Бахмут противник застосовував такі тактики:

Тактика 1. Спочатку на рубіж висувалася перша штурмова група, чисельністю до 8 осіб, які були завантажені боєкомплектom (БК) і вогнеметами «Шмель», з завданням дійти до рубежу (об'єкта) та закріпитися. Група впритул наближалася до передових українських позицій та максимально швидко окопувалася, залишаючи на дереві (кущі, будівлі) білу ганчірку або інший знак, щоб наступна штурмова група орієнтувалася у випадку загибелі першої групи і знайшла, де вже викопані укриття зі зброєю та БК. Під час вогневого контакту «вагнерівці» виявляли українські вогневі позиції та передавали їх координати своїй артилерії. В цей час над українськими позиціями постійно працював БпЛА-розвідник з тривалим часом польоту, або практикувалась «карусель» із дронів типу MAVIC 3. Спираючись на дані оператора дрона, одночасно починали працювати до 10 мінометів 120-мм і 82-мм. Артилерійська підготовка тривати кілька годин поспіль. За 500 метрів від першої штурмової групи зосереджувалася друга, яка мала легше екіпірування й під прикриттям артилерії просувалася для штурму українських позицій. Якщо другій штурмовій групі не вдавалося взяти позицію, за нею йшла третя, а за потреби – навіть четверта. Виходило чотири хвили з вісьма бійців на одну українську позицію.

Оператори БпЛА, які входили до складу штурмових груп, координували вогонь артилерії безпосередньо з поля бою. Якщо артилерії вдавалося подавити українську позицію, штурмові групи зачищали її, застосовуючи дрони, ручні гранати чи стрілецьку зброю.

Тактика 2. На початку штурму протягом кількох годин працювали танки, артилерія та міномети. В цей час штурмові групи намагалися приховано наблизитися до позицій СОУ на відстань від 100 до 250 м, іноді до 50 метрів. На фінальній стадії «вагнерівці» застосовували гранатомети. Під час останнього пострілу з гранатомета або міномета вони буквально через кілька секунд вривалися в окопи, розв'язуючи рукопашний бій. «Вагнерівці» практикували переодягання в форму бійців СОУ, або в «піксель» чи «мультикам», що ускладнювало їх впізнання, особливо в умовах поганої видимості або нічного бою (Зб. *інф.-довід. мат...*, 2023: 3–20; *Воєн.-іст. опис...*, квітень 2023:167).

Проаналізувавши російські тактики штурмових груп, можна констатувати, що вони не відрізняються від «класичних» і в минулих війнах широко застосовувалися. Проте новизною є те, що БпЛА починають активно брати участь у постачанні розвідувальної інформації та здійснювати коригування мінометно-артилерійського вогню під час самого процесу атакуювальних дій штурмових груп, що приносило позитивні результати.

Під час V періоду: 5.06.–30.11.2023 р. (літньо-осіння наступальна операція СОУ) українське командування ставило за мету розгромити противника на Маріупольському напрямку і вийти до Азовського моря, тим самим відокремити північну частину Свт рф від південної. Командири українських бригад резерву, які були призначені для наступальних дій, особисто приймали рішення, визначив бойові порядки та способи ведення наступальних боїв. Для узгодження дій загальновійськових підрозділів та підрозділів всебічного забезпечення за часом та місцем дій організовувалась взаємодія, переважно як це робилося під час минулих війн на макеті місцевості. Для підтримання взаємодії під час наступу сусідні бригади на флангах обмінювалися офіцерами із взаємодії, які постійно знаходилися на КП бригад, що створювало тимчасові затримки в передачі й прийманні розпоряджень.

Однією з особливостей організації майбутніх боїв є відсутність спланованих та проведених заходів введення противника в оману

щодо дійсних намірів та планів, хоча ще з часів англо-бурської війни (1899 – 1902 рр.) усі армії світу намагалися приховати свої дії. Такий підхід повністю унеможлилював раптовість дій українських бригад.

Фактичного з 5 червня 2023 р. СОУ почали наступальні дії на окремих ділянках фронту, здійснюючи формуючу операцію. На окремих напрямках наступу підрозділи СОУ здійснювали «промацування» слабких місць в системі оборони противника та застосовували тактику завдання флангових ударів з намаганням подальшого оточення. Мета таких дій є змусити війська другого ешелону оборони противника надати допомогу першому, а під час здійснення маршу – уразити їх точковими ударами далекобійної артилерії та РСЗВ (*Воєн.-іст. опис...*, липень 2023: 207; *Довідник-каталог...*, 2024: 237). Проте ця тактика не спрацювала. На шляху наступальних дій українських штурмових підрозділів з'явилася потужна багатоешелонована позиційна оборона противника, що вперше була застосована в Кримській війні (1853–1856 рр.) під час оборони Севастополя. Через відсутність у достатній кількості тральщиків для розмінування шляхів наступу та масований артилерійський вогонь противника на ділянках прориву доводилося застосовувати стару тактику й залучати саперів, що суттєво знижувало темп і ефективність наступальних дій. Противник, навпаки, якщо був не спроможний контролювати мінне поле мінометно-артилерійським вогнем, застосовував нову тактику – поливав його займистою сумішшю і при наближенні українських штурмовиків дронами підпалював це поле. Помилки військового керівництва СОУ на початку наступу, яке не повною мірою врахувало ці перешкоди, призвели до втрат від 20 до 40% бронетехніки, у тому числі західного виробництва, спричинені підривами на російських мінно-вибухових загородженнях.

З високою ефективністю противник застосовував гелікоптери, які з відстані 5–10 км знищували ракетами українську бронетехніку. Раптовість атак гелікоптерів з різних напрямків і відстаней не давала змоги ефективно боротися з ними.

Бойовий порядок російської штурмової авіації зазвичай складався з колони пар з інтервалом 1-2 хв між парами на одному тактичному напрямку і через 8 – 15 хв (після розвороту в зоні постановки радіоелектронних перешкод гелікоптерів Мі-8МТПР) колона пар (у такому ж часовому інтервалі між парами) на іншому

тактичному напрямку. Аналогічну тактику в свій час застосовували американо-британські пілоти під час збройного конфлікту проти Іраку в 2003–2011 роках з метою повалення режиму С. Хусейна.

Не відмовляючись від мети наступу, українське командування ухвалило нестандартне рішення на зниження великої кількості особового складу та техніки, залучених до наступальних дій, а задіяти до атак нечисленні штурмові групи. При цьому українське командування застосувало тактику «продавлювання» або «прогризання», яка передбачала артилерійсько-ракетний тиск на передові позиції й логістичну інфраструктуру ворога, контрбатареїну боротьбу з артилерією противника та поступове просування штурмових груп з метою максимального збереження життів особового складу. Така тактика отримала назву «тисячі порізів» і не передбачала стрімких атак на велику глибину, а поступову, на окремих ділянках, і лише на декілька десятків чи сотень метрів на добу. Тому, за 5 місяців наступальних дій *COV* просунулися лише в районі Роботиного на глибину близько 17 км. Подібну тактику застосовували англо-французькі війська проти німців у 1916 р. під час Верденської операції та в 1918 р. у ході наступальних дій, після невдалої німецької операції «Людендорф» часів Першої світової війни.

З червня 2023 р. до артилерійсько-ракетного характеру війни додалися ознаки масованого застосування дронів. На напрямках дій *COV* з'явилися десятки й сотні дронів-розвідників, дронів-коригувальників вогню артилерії та РСЗВ і ударні дрони-камікадзе. На вагу було покладено можливості кожної сторони щодо кількості й ефективності застосування дронів різного призначення.

Під час висування з глибини й для зниження ймовірності знищення ОВТ противник облаштував вздовж дороги захисні екрани (сітки) на висоті 3–4 м з інтервалом у 25 м. Для відведення головок самонаведення українських ПТРК типу Javelin противник завчасно розпалював багаття вздовж маршруту руху, чим убезпечував проходження своєї техніки небезпечної ділянки маршруту.

Під час Авдіївської наступальної операції (10.10.2023–17.02.2024 рр.) *Свт* рф здійснювали наступ маршовими батальйонами (масованими колонами бронетехніки) при активній підтримці авіації, артилерії, РСЗВ та дронів, застосовуючи тактику вогневого валу та хвильових масованих (м'ясних) штурмів, що

приводило до величезних втрат серед особового складу і ОВТ (Воєн.-іст. опис..., листопад 2023: 165, грудень 2023:190). Таку ж по суті тактику застосували радянські війська під час Другої світової війни у ході визволення Києва та взяття Берліну в 1945 р. При цьому ставилося бойове завдання, яке потрібно було виконати попри невинуваті втрати серед особового складу.

З другої половини січня СВт знову змінили тактику та перейшли до штурмів із масованим застосуванням бронетехніки з надією, що хоч хтось прорветься до українських позицій. Через велику втрату бронетехніки наприкінці січня російські окупанти знов перейшли до тактики штурмових дій малими піхотними групами з активним застосуванням ракет класу «поверхня-поверхня» і КАБів класу «повітря-поверхня».

Цей період війни можна охарактеризувати як тактику на виснаження людських і військово-технічних ресурсів з обох сторін, де невелика перевага була на боці СОУ, які мали на озброєнні високо-точну артилерію та РСЗВ, що змушувало противника просуватися повільно, втрачаючи велику чисельність військових і ОВТ.

Під час VI періоду: листопад 2023 – червень 2024 р. (позиційна оборона СОУ) керівництво росії продовжувало політику захоплення якомога більшої української території для забезпечення сильної позиції у майбутніх переговорах з Україною за посередництва США.

Широке застосування БпЛА й дронів змусило обидві сторони змінити тактику на більш обережні дії малих тактичних груп.

У січні 2023 р. підтримка з боку США, головного спонсора України через внутрішньополітичні суперечки припинилася взагалі. Тому СОУ знов довелося змінити тактику дій: замість поступового звільнення окупованих територій – здійснювалися партизанські та диверсійно-розвідувальні рейди спеціальних підрозділів та знов-таки вдатися лише до оборонних дій (Воєн.-іст. опис..., січень 2024: 212). Щоб компенсувати нестачу боєприпасів для артилерії й РСЗВ та зменшити безпосередній бойовий контакт з противником, українські виробники значно збільшили виробництво і закупівлю дронів різного призначення.

Нова тактика (алгоритм) застосування повітряних дронів полягала в наступному:

- перший крок – проводилася нічна (або денна) розвідка з виявлення противника;

- другий крок – дрони дистанційно встановлювали на визначених напрямках міни та радіоелектронні перешкоди, тим самим ізолюючи поле бою;

- третій крок – дрони спостерігали за полем бою, здійснюючи відеозйомку або фотографування, та передавали обстановку до ПУ;

- четвертий крок – ударні дрони-камікадзе знищували противника.

В акваторії Чорного моря українські морські дрони (безекіпажні катери) вміло застосовували тактику «вовчої зграї», що передбачала одночасну атаку російського корабля декількома дронами з різних боків (*Воєн.-іст. опис...*, лютий 2024: 213). Вперше таку тактику застосували запорозькі козаки в середині XVII ст. на чайках в акваторіях Чорного й Азовського морів, нападаючи на турецькі галери, а також німецькі підводники в часи Другої світової війни проти американських і британських морських караванів за програмою ленд-ліз для срср. Крім того, українські військові все активніше використовували декілька інноваційних способів підриву оборонних позицій і бліндажів ворога, застосовуючи роботизовані наземні комплекси для дистанційного мінування території протитанковими мінами ТМ-62 з 8 кг зарядом тротилу.

Цей період війни характеризується активним застосуванням засобів РЕБ, повітряних дронів різного призначення, українських морських безекіпажних катерів для боротьби з чорноморським флотом рф та наземних дронів для ведення розвідки, забезпечення логістики та мінування.

Під час VII періоду: літні наступальні дії сил вторгнення рф (червень 2024 – січень 2025 рр.), мета російських окупантів не змінюється і обмежується намаганням захопити Донецьку, Луганську, Запорізьку і Херсонські області й змусити посадити за стіл переговорів українське керівництво. На цьому етапі війни відсутнє повне панування противника у повітрі. СОУ здійснюють оборонні дії та активно знищують логістику в глибині території рф (НПЗ, нафтові бази, військові аеродроми, електропідстанції, нафтопроводи, заводи з виготовлення військової продукції чи продукції подвійного призначення) з метою підриву економіки країни-агресора та зменшення у неї коштів на підтримання війни. Тактику знищення логістики нацистської Німеччини під час Другої світової війни застосовували британці й американці, завдаючи авіаційних

ударів по заводах, що виробляли військову продукцію. Наслідком цих ударів стало істотне кількісне та якісне зниження ОВТ, що вироблялося.

На новий технічний рівень вийшли «купольні» засоби РЕБ (для прикриття одиночних об'єктів – танка, БТР (БМП), автомобіля, ПУ тощо). Повітряні та наземні безпілотні системи перейшли на управління через оптоволокну, що унеможливило впливання на них засобів РЕБ противника. Українські надводні безекіпажні катери обладнуються засобами ППО, РЕБ і системами залпового вогню.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Російсько-Українська війна є складною й багатогранною, що вимагає постійної адаптації тактик минулих війн (через наявність у Свт рф застарілої радянської техніки) до сучасних тактик, де застосовуються новітні зразки ОВТ. Тобто російсько-Українська війна – це симбіоз тактик минулих війн і новітніх способів ведення війни високотехнологічним озброєнням.

Тому дослідження нових форм і способів ведення бойових дій під час російсько-Української війни намітають подальший розвиток воєнного мистецтва.

Використані посилання

Воєнно-історичний опис російсько-української війни. Лютий–березень 2022 р. (2022). Київ, 112 с.

Воєнно-історичний опис російсько-української війни. Квітень 2022 р. (2022). Київ, 148 с.

Воєнно-історичний опис російсько-української війни. Травень 2022 р. (2022). Київ, 131 с.

Воєнно-історичний опис російсько-української війни. Червень 2022 р. (2022). Київ, 129 с.

Воєнно-історичний опис російсько-української війни. Липень 2022 р. (2022). Київ, 164 с.

Воєнно-історичний опис російсько-української війни. Серпень 2022 р. (2022). Київ, 180 с.

Воєнно-історичний опис російсько-української війни. Вересень 2022 р. (2022). Київ, 169 с.

Воєнно-історичний опис російсько-української війни. Жовтень 2022 р. (2022). Київ, 190 с.

Воєнно-історичний опис російсько-української війни. Листопад 2022 р. (2022). Київ, 165 с.

Воєнно-історичний опис російсько-української війни. Грудень 2022 р. (2022). Київ, 175 с.

- Воєнно-історичний опис російсько-української війни. Березень 2023 р. (2023). Київ, 179 с.
- Воєнно-історичний опис російсько-української війни. Квітень 2023 р. (2023). Київ, 167 с.
- Воєнно-історичний опис російсько-української війни. Липень 2023 р. (2023). Київ, 207 с.
- Воєнно-історичний опис російсько-української війни. Листопад 2023 р. (2023). Київ, 165 с.
- Воєнно-історичний опис російсько-української війни. Грудень 2023 р. (2024). Київ, 190 с.
- Воєнно-історичний опис російсько-української війни. Січень 2024 р. (2024). Київ, 212 с.
- Воєнно-історичний опис російсько-української війни. Лютий 2024 р. (2024). Київ, 213 с.
- Вудворд Б. (2024) Війна. США: вид. Simon & Schuster. 448 с.
- Довідник-каталог. Зброя російсько-української війни 2022-2023 років (2024). Київ, 237 с.
- Драпатий М. (2024) Кров Дніпром тече. Херсонська наступальна операція. Київ. 12 с.
- Збірник № 2 матеріалів вивчення бойового досвіду російсько-української війни 2022 року. Квітень 2022 (2022). Київ, 2022. 182 с.
- Збірник інформаційно-довідкових матеріалів для командирів військових частин (підрозділів), 2023. Київ, 74 с.
- Красовицький О., Романенко Є. та ін. Хроніка війни 2014-2022. Перші пів року повномасштабної агресії (24.02.2022–24.08.2022) (2022). Харків : Фоліо. 478 с.
- Міжнародна військова допомога Силам оборони України: Хроніка подій. Частина друга (січень–грудень 2023 р.). Довідник (2024) / Укладачі: П. Ткачук, Л. Питльована, Ю. Бураков; за заг. ред. Ю. Буракова. Львів: НАСВ. 825 с.
- Остапчук О., Топальський В. Воєнно-політична обстановка в ході російсько-Української війни (лютий-червень 2022 року). Збірник інформаційно-аналітичних матеріалів (2024). Київ: Вид. Центр навчальної літератури. 106 с.
- Савельєв Ю. (2014) Сучасний стан порівняльних соціальних досліджень. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг. Наукове життя*. №. 1. С. 218–221.
- Фрідман Л. (05.02.2024) Російсько-українська війна і майбутнє. На результат впливатимуть не лише технології. URL: https://ipress.ua/articles/rosiyskoukrainska_viyuna_i_maybutnie_na_rezultat_vplyvatymut_ne_lyshe_tehnologii_lourens_fridman_353429.html (Дата звернення: 17.09.2024).
- Харук А., Зелений В. (2023). Офіційні українські видання про російсько-українську війну та їх використання в історичних дослідженнях. *Військово-науковий вісник*. № 40. С. 203 – 216.

References

- Dovidnyk-kataloh. Zbroya rosiys'ko-ukrayins'koyi viyny 2022-2023 rokiv. Kyuyiv, 2024. 237 p. (ukr).
- Drapatyy M. (B. D.) Teche krov Dniprom. Khersons'ka nastupal'na operatsiya. Kyuyiv: V.M., 2024. 12 p. (ukr).

Fridman L. (05.02.2024) Rosiys'ko-ukrayins'ka viyna i maybutnye. Na rezul'tat vplyvatymut' ne lyshe tekhnolohiyi. URL: https://ipress.ua/articles/rosiyskougkrainska_viyina_i_maybutnie_na_rezultat_vplyvatymut_ne_lyshe_tehnologii_lourens_fridman_353429.html. [Accessed: 17.09.2024]. (ukr).

Kharuk A., Zelenyy V. Ofitsiyni ukrayins'ki vydannya pro rosiys'ko-ukrayins'ku viynu ta yikh vykorystannya v istorychnykh doslidzhennyakh. Viys'kovo-naukovyy visnyk. № 40. (2023). L'viv. P. 203-216.

Krasovyts'kyi O., Romanenko YE. ta in. Khronika viyny 2014-2022. Persha polovyna roku povnomasshtabnoyi ahresiyi (24.02.2022–24.08.2022). Kharkiv: Folio, 2022. 478 p. (ukr).

Mizhnarodna viys'kova dopomoha Sylam oborony Ukrayiny: khronika podiy. Chastyna druha (sichen'–hruden' 2023 r.). Dovidnyk / Uporyadnyky P. Tkachuk, L. Pytlova, Yu. Burakov; za zahal'noyu redaktsiyeyu Yu. Burakova. L'viv: NASV, 2024. 825 p. (ukr).

Ostapchuk O., Topal's'kyi V. Voyenno-politychna sytuatsiya pid chas rosiys'ko-ukrayins'koyi viyny (lyuty–cherven 2022 r.). Zbiryk informatsiyno-analitychnykh materialiv Kyiv: Tsentr uchbovoyi literatury, 2024. 106 p. (ukr).

Savel'yev Yu. (2014) Suchasnyy stan porivnyal'nykh sotsial'nykh doslidzhen/Sotsiologiya: teoriya, metody, marketynh. Naukove zhyttya. № 1, 2014. Pp. 218–221.

Voyenno-istorychnyy opys rosiys'ko-ukrayins'koyi viyny. Lyuty–berezhen 2022 r. (2022). Kyiv, 112 p. (ukr).

Viys'kovo-istorychnyy opys rosiys'ko-ukrayins'koyi viyny. Kviten 2022 (2022). Kyiv, 148 p. (ukr).

Viys'kovo-istorychnyy opys rosiys'ko-ukrayins'koyi viyny. Traven 2022 (2022). Kyiv, 131 p. (ukr).

Viys'kovo-istorychnyy opys rosiys'ko-ukrayins'koyi viyny. Cherven 2022 (2022). Kyiv, 129 p. (ukr).

Viys'kovo-istorychnyy opys rosiys'ko-ukrayins'koyi viyny. Lypen 2022 (2022). Kyiv, 164 p. (ukr).

Viys'kovo-istorychnyy opys rosiys'ko-ukrayins'koyi viyny. Serpen 2022 (2022). Kyiv, 180 p. (ukr).

Viys'kovo-istorychnyy opys rosiys'ko-ukrayins'koyi viyny. Veresen 2022 (2022). Kyiv, 169 p. (ukr).

Viys'kovo-istorychnyy opys rosiys'ko-ukrayins'koyi viyny. Zhovten 2022 (2022). Kyiv, 190 p. (ukr).

Viys'kovo-istorychnyy opys rosiys'ko-ukrayins'koyi viyny. Lystopad 2022 (2022). Kyiv, 165 p. (ukr).

Viys'kovo-istorychnyy opys rosiys'ko-ukrayins'koyi viyny. Hruden 2022 (2022). Kyiv, 175 p. (ukr).

Viys'kovo-istorychnyy opys rosiys'ko-ukrayins'koyi viyny. Berezen 2023 (2023). Kyiv, 179 p.

Viys'kovo-istorychnyy opys rosiys'ko-ukrayins'koyi viyny. Kviten 2023 (2023). Kyiv, 167 p. (ukr).

Viys'kovo-istorychnyy opys rosiys'ko-ukrayins'koyi viyny. lypen 2023 (2023). Kyiv, 207 p. (ukr).

Voyenno-istorychnyy opys rosiys'ko-Ukrayins'koyi viyny. Lystopad 2023. (2023). Kyiv, 165 p. (ukr).

Voyenno-istorychnyy opys rosiys'ko-Ukrayins'koyi viyny. Hruden 2023. (2024). Kyiv, 190 p. (ukr).

Voyenno-istorychnyy opys rosiys'ko-Ukrayins'koyi viyny. Sichen 2024. (2024). Kyiv, 212 p. (ukr).

Voyenno-istorychnyy opys rosiys'ko-Ukrayins'koyi viyny. Lyutyy 2024. (2024). Kyiv, 213 p. (ukr).

Vudvord B. (15.10.2024) Viyna. SSHA: vyd. Saymon i Shuster. 2024, 448 p. (ukr).

Zbirnyk № 2 materialiv dlya vyvchennya boyovoho dosvidu rosiys'ko-ukrayins'koyi viyny 2022 roku. Kvitin' 2022 (2022). Kyiv, 2022. 182 s.

Zbirnyk informatsiyno-dovidkovykh materialiv dlya komandyriv viys'kovykh chastyn (pidrozdiliv), 2023. Kyiv, Pp. 3–20. 74 p. (ukr).

Varakuta V., Hlimancov T., Varakuta M.

THE RUSSIAN-UKRAINIAN WAR – IS IT A WAR OF THE FUTURE OR THE PAST?

In the work, using comparative analytical analysis and the method of empirical research, an analysis of the forms and methods of combat operations of the invading forces of the Russian Federation and the Defense Forces of Ukraine in different time periods of the Russian-Ukrainian war was conducted. For convenience, clarity and systematization of the study, the Russian-Ukrainian war is divided into conditional time periods.

Based on official, documentary, historical and open sources of mass information (mass media), the authors of the work traced the chronology of events by periods of the Russian-Ukrainian war, described and conducted research on combat episodes of the war, in which new tactical techniques were developed or those that in their essence resembled the tactics of past wars, with examples.

The authors analyzed atypical tactical techniques used by the Ukrainian Defense Forces and the Russian invasion forces, determined the reasons for their use and the consequences they led to.

The work reveals the cause-and-effect relationship between the emergence and development trends of new types and models of weapons and military equipment, their impact on the methods and forms of combat operations during the Russian-Ukrainian war. The compatibility of combat use and interaction of outdated types of weapons and military equipment with modern models is analyzed, and a general characteristic of the Russian-Ukrainian war is also given.

The Russian-Ukrainian war is complex and multifaceted, requiring constant adaptation of the tactics of past wars (due to the presence of outdated Soviet equipment in the Russian Armed Forces) to modern tactics, where the latest models of military equipment are used. That is, the Russian-Ukrainian war is a symbiosis of the tactics of past wars and the latest methods of warfare using high-tech weapons.

Therefore, the study of new forms and methods of conducting combat operations during the Russian-Ukrainian war will outline the further development of military art.

Keywords: russian-Ukrainian war, tactics, Ukrainian Defense Army, russian invasion forces, electronic warfare, unmanned systems.